

Painting as a Mirror of Aspirations: Analyzing Differences in Children's Aspirations Across Social Classes

Majid Fouladiyan , Associate Professor, Department of Social Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad (corresponding author). Email: fouladiyan@um.ac.ir

Somayeh Shirazi Noghondar , PhD student in psychology, Islamic Azad University, Birjand branch. Email: Somaieshirazi@gmail.com

Abstract

Objective: Aspirations, as the motivations and future goals of individuals, play a vital role in shaping behavior and fostering progress. Aspirations can either be intrinsic, stemming from personal needs, or shaped by cultural and social factors. Since aspirations begin to form during childhood and are influenced by one's awareness of abilities and opportunities, social class and economic status have been recognized as crucial factors in determining the level of aspirations. Research indicates that higher social classes nurture higher-level aspirations in their children, highlighting the significant impact of social inequalities on the development of children's aspirations. These disparities act as a determinant of the fundamental differences in their goals and expectations. One effective and multidimensional approach to understanding children's aspirations is the analysis of their drawings. Drawing, as a non-verbal expressive tool, reflects children's social and cultural environments and conveys what they cannot articulate verbally. This study aimed to explore the differences in the aspirations of children from advantaged and disadvantaged areas in the city of Mashhad through the analysis of their drawings. The research was conducted on 849 elementary school students (boys and girls) aged 7 to 12 years, and their drawings were analyzed across both social classes to examine the influence of social and economic inequalities on the nature and type of children's aspirations. Children's drawings were used as a means to identify and analyze their material, spiritual, occupational, and imaginary aspirations. Given the significance of the subject and the profound effects of social inequality on the formation of children's aspirations, this study sought to answer four key questions:

1. Are there significant differences in material aspirations between children of upper and lower social classes?
2. Are there significant differences in spiritual aspirations between children of upper and lower social classes?
3. Are there significant differences in occupational aspirations between children of upper and lower social classes?
4. Are there significant differences in imaginary aspirations between children of upper and lower social classes?

To address these questions, the study employed a causal-comparative approach, using children's drawings as a multidisciplinary tool to uncover and analyze their aspirations. The matching method was used to control confounding variables. Two

variables, school grade and gender, were considered for matching the comparison groups to minimize differences caused by these factors. This method ensures that observed differences in aspirations are attributable solely to social class while controlling for other influencing factors.

Results: The findings revealed that high-level material aspirations (e.g., palaces and luxury cars) represent the upper-class children's perspective on material and social resources, while low-level material aspirations (e.g., food and housing rent) in lower-class children reflect the impact of economic hardships on their aspirations. These differences highlight unequal access to resources and distinct life perspectives between the two groups. Lower-class children's greater focus on spiritual aspirations reflects social inequalities, steering them toward altruistic and spiritual goals. They appear to view spirituality as a means to escape daily challenges and attain inner peace. Differences in occupational aspirations between upper- and lower-class children underscore the critical role of access to education and cultural resources in shaping career goals. Upper-class children, exposed to more complex and ambitious occupations, naturally gravitate toward such aspirations. In contrast, lower-class children facing economic challenges opt for more attainable occupations. The findings also show that imaginary aspirations exist solely among upper-class children, as lower-class children shape their aspirations based on tangible, everyday realities. The absence of imaginary aspirations in lower-class children may indicate cognitive and mental limitations caused by harsh social and economic conditions. Conversely, upper-class children, with greater access to media and imaginative entertainment, engage more with imaginary aspirations. These differences underline the influence of economic status on the ability and inclination to imagine and escape reality.

Conclusions: This study, which analyzed children's drawings to investigate differences in aspirations across upper and lower social classes, demonstrated that social and economic inequalities have a direct and significant impact on the formation of children's aspirations. Children's aspirations differ not only in level and type but also in content and quality between these two social groups. The findings align well with several theories, including Maslow's hierarchy of needs, Hyman's reference group theory, the achievement motivation theory, and Bandura's observational learning theory. These theories explicitly explain the social and economic influences on the development of aspirations, showing how social inequalities alter the level, type, and content of children's aspirations. Furthermore, the results are consistent with previous research on the impact of social and economic disparities on children's aspirations. This study lies at the intersection of developmental psychology, the sociology of childhood, and social inequality studies, adopting an interdisciplinary approach to explore various dimensions of children's aspirations in diverse societies.

Keywords: Painting Analysis, Children's Aspirations, Social Inequality.

نقاشی به مثابه آینه آرزوها: تحلیل تفاوت آرزوهای کودکان در بستر نابرابری های اجتماعی

مجید فولادیان^۱، سمیه شیرازی نقندر^۲

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی تفاوت آرزوهای کودکان در مناطق برخوردار و کمبرخوردار شهر مشهد، براساس تحلیل نقاشی های آنان انجام شده است. در این مطالعه که بر روی ۸۴۹ دانش آموز پسر و دختر بین سنین هفت تا دوازده سال صورت گرفت، نقاشی های کودکان به عنوان ابزاری برای شناسایی و تحلیل آرزوهای مادی، معنوی، شغلی و خیالی استفاده می شود. نتایج نشان داد که آرزوهای مادی کودکان مناطق کمبرخوردار عمدتاً شامل نیازهای اولیه و اساسی است، در حالی که کودکان مناطق برخوردار آرزوهایی بلندپروازانه تر و پیچیده تری دارند. همچنین، آرزوهای معنوی در کودکان کمبرخوردار فراوانی بیشتری داشته و مرتبط با شرایط اجتماعی و اقتصادی خانواده هایشان است. در مقابل، آرزوهای شغلی سطح بالا و آرزوهای خیالی عمدتاً در میان کودکان مناطق برخوردار مشاهده شد. یافته ها حاکی از تأثیر مستقیم نابرابری های اجتماعی - اقتصادی بر شکل گیری آرزوهای کودکان است. این پژوهش نشان می دهد که نقاشی کودکان می تواند به عنوان ابزاری قدرتمند برای درک عمیق تر از تأثیرات محیط اجتماعی بر انتظارات و آرزوهای آنان استفاده شود

واژگان کلیدی

تحلیل نقاشی، آرزوهای کودکان، نابرابری اجتماعی.

آرزوها به‌عنوان انگیزه‌ها و اهداف آینده هر فرد، نقش مهمی در شکل‌گیری رفتار و پیشرفت او ایفا می‌کنند. براساس تعریف فرهنگ لغات هریتیج، آرزو به معنای تمایل شدید برای دستیابی به یک هدف خاص است که افراد برای تحقق آن تلاش می‌کنند (Greenhaus & Callanan, 2006). آرزوها می‌توانند درونی باشند و از نیازهای فرد سرچشمه بگیرند یا توسط عوامل فرهنگی و اجتماعی شکل بگیرند (محمدی، ۱۳۸۱؛ سمیعی، ۱۳۹۱). این اهداف، مسیر زندگی و رشد فرد را تحت تأثیر قرار داده و تغییرات مداومی در پرتوی تجربیات جدید، انتخاب‌ها و اطلاعات به خود می‌گیرند (Gutman & Akerman, 2008). از آنجاکه شکل‌گیری آرزوها از دوران کودکی آغاز می‌شود و تحت تأثیر آگاهی فرد از توانایی‌ها و فرصت‌های پیش روی او قرار دارد، طبقه اجتماعی و موقعیت اقتصادی به‌عنوان عوامل مهمی در تعیین سطح آرزوها شناخته شده‌اند. تحقیقات نشان داده است که طبقات اجتماعی بالاتر، آرزوهای سطح بالاتری را در کودکان خود پرورش می‌دهند (Furlong & Biggart, 1999). این ارتباط نشان می‌دهد که نابرابری‌های اجتماعی بر نحوه شکل‌گیری آرزوهای کودکان تأثیر قابل‌توجهی دارد و به‌عنوان عاملی تعیین‌کننده در ایجاد تفاوت‌های اساسی در اهداف و انتظارات آن‌ها عمل می‌کند (میرسپهوند، ۱۳۹۶).

یکی از روش‌های مؤثر و چندوجهی برای درک بهتر آرزوهای کودکان، تحلیل نقاشی‌های آنان است. نقاشی به‌عنوان یک ابزار بیانی غیرکلامی می‌تواند بازتاب‌دهنده محیط اجتماعی و فرهنگی کودکان باشد و آنچه را که کودکان قادر به بیان زبانی نیستند، به تصویر بکشد (حاتمی بلداجی، ۱۳۹۵). این روش نه‌تنها در حوزه روان‌شناسی و علوم تربیتی، بلکه در مطالعات جامعه‌شناسی و تحلیل فرهنگی نیز به‌عنوان رویکردی بین‌رشته‌ای به پژوهشگران امکان می‌دهد تا اطلاعات مفیدی در زمینه آرزوها، تمایلات و نیازهای کودکان به دست آورند (بختیاری، ۱۳۹۷). این رویکرد به‌دلیل پیوند میان جنبه‌های فردی و اجتماعی، به‌ویژه در پژوهش‌هایی که به تأثیرات نابرابری اجتماعی می‌پردازند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

با توجه به اهمیت موضوع و تأثیرات عمیق نابرابری اجتماعی بر شکل‌گیری آرزوهای کودکان، این پژوهش به دنبال یافتن پاسخ به چهار سؤال کلیدی است:

۱. آیا بین آرزوهای مادی کودکان طبقات فرادست و فرودست تفاوت معناداری وجود دارد؟
۲. آیا بین آرزوهای معنوی کودکان طبقات فرادست و فرودست تفاوت معناداری وجود دارد؟

۳. آیا بین آرزوهای شغلی کودکان طبقات فرادست و فرودست تفاوت معناداری وجود دارد؟

۴. آیا بین آرزوهای خیالی کودکان طبقات فرادست و فرودست تفاوت معناداری وجود دارد؟

برای پاسخ به پرسش‌های مذکور، این پژوهش با تکیه بر روش علی-مقایسه‌ای از تحلیل نقاشی‌های کودکان به‌عنوان ابزاری چندرشته‌ای برای کشف و تحلیل آرزوها بهره گرفته است. دانش‌آموزان مقطع ابتدایی در شهر مشهد، مورد مطالعه محققان بوده‌اند و نقاشی‌های آن‌ها از هر دو طبقه اجتماعی بررسی شود تا نقش و تأثیر نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی بر ماهیت و نوع آرزوهای کودکان مورد مطالعه روشن شود. این مطالعه در نقطه تلاقی روان‌شناسی رشد، جامعه‌شناسی کودکان و مطالعات نابرابری اجتماعی قرار دارد و تلاش می‌کند تا با رویکردی میان‌رشته‌ای، به بررسی ابعاد مختلف آرزوهای کودکان در جوامع مختلف بپردازد

پیشینه پژوهش

آرزوها به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل تعیین‌کننده در رشد و شکل‌گیری شخصیت انسان‌ها، تحت تأثیر عوامل مختلفی مانند محیط خانواده، مدرسه، دوستان و جایگاه اجتماعی - اقتصادی قرار دارند. مطالعات پیشین به‌طور گسترده نشان داده‌اند که این عوامل می‌توانند تفاوت‌های قابل‌توجهی در آرزوهای کودکان در طبقات اجتماعی مختلف ایجاد کنند. اهمیت این تفاوت‌ها زمانی بیشتر می‌شود که متوجه شویم آرزوها نه تنها اهداف آینده کودکان را تعیین می‌کنند، بلکه نقش بسزایی در جامعه‌پذیری و موفقیت آینده آنان دارند (Quaglia & Cobb, 1998)

با توجه به تأثیرات پیچیده محیط اجتماعی بر آرزوهای کودکان، تحقیقات جهانی نشان می‌دهند که آرزوهای افراد نه تنها از عوامل فردی، بلکه از تعاملات و تأثیرات گروه‌های مهمی مانند والدین، همسالان و معلمان نیز شکل می‌گیرند. برای مثال، پژوهش‌هایی که توسط مک برایان (۱۹۸۷)^۱ و استنجل (۱۹۸۹)^۲، شروود (۱۹۸۹)^۳ و مارینی و گرینبرگر^۴ (۱۹۷۸) انجام شده، حاکی از آن است که این افراد کلیدی نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌گیری آرزوهای نوجوانان دارند (به نقل از kim & park, 2020).

از سوی دیگر، یافته‌های پیکو و کارتر^۱ (۱۹۷۴) نیز نشان داده‌اند که الگوبرداری از همسالان یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر آرزوهای نوجوانان است، به‌ویژه در جوامع روستایی که تأثیر همسالان حتی بیشتر از جوامع شهری است.

همچنین، تحقیقات مرتبط با تفاوت‌های جنسیتی در آرزوها نیز نتایج جالبی را به همراه داشته است. دختران و پسران به‌طور متفاوتی تحت تأثیر محیط اجتماعی و فرهنگی قرار می‌گیرند و این موضوع به‌طور مستقیم بر سطح و نوع آرزوهای آنان تأثیر می‌گذارد (Shoon et al., 2007). همچنین یافته‌های شون^۲ و همکارانش (۲۰۰۷) نشان می‌دهد که دختران معمولاً آرزوهای بالاتری نسبت به پسران دارند؛ به‌ویژه در طبقات اجتماعی کارگر این تفاوت‌ها در آرزوهای تحصیلی و شغلی به‌دلیل عوامل اجتماعی - فرهنگی و نگرش‌های سنتی خانواده‌ها نیز تأثیرگذار است.

علاوه بر این، سطح آرزوهای شغلی نیز تحت تأثیر جایگاه اجتماعی - اقتصادی قرار دارد. تحقیقات در این حوزه نشان می‌دهد که کودکان طبقات فرادست تمایل بیشتری به داشتن آرزوهای شغلی سطح بالا دارند، در حالی که کودکان طبقات فرودست به مشاغل کمتر تخصصی و جایگاه‌های شغلی پایین‌تر تمایل نشان می‌دهند (سمعی و دیگران، ۱۳۹۴؛ Furlong & Biggart, 1999). این تحقیقات نشان می‌دهند که نابرابری اجتماعی نه تنها به شکل مستقیم، بلکه از طریق دسترسی به منابع و فرصت‌های آموزشی و اجتماعی، بر آرزوهای شغلی کودکان تأثیر می‌گذارد.

در مجموع، پیشینه پژوهش در این حوزه تحقیقاتی نشان می‌دهد که آرزوهای کودکان نتیجه تعامل پیچیده‌ای از عوامل اجتماعی، اقتصادی، جنسیتی و فرهنگی است. این عوامل نه تنها به‌صورت فردی بر شکل‌گیری آرزوها تأثیر می‌گذارند، بلکه در کنار هم، ساختار آرزوهای کودکان را در جامعه تحت تأثیر قرار می‌دهند. کودکان طبقات بالادست به‌دلیل دسترسی بیشتر به منابع و فرصت‌ها، به‌طور معمول آرزوهای پیچیده‌تر و سطح بالاتری دارند، در حالی که کودکان طبقات فرودست به‌دلیل کمبود امکانات و فشارهای اقتصادی - اجتماعی به آرزوهای سطح پایین‌تر و نیازهای اولیه متمرکز می‌شوند.

نکته قابل تأمل دیگر در این حوزه تحقیقاتی آن است که با وجود انجام مطالعاتی در سطح بین‌المللی (Furlong & Biggart, 1999 و Sewell & Shah, 1968) که تأثیر مستقیم و غیرمستقیم نابرابری اجتماعی بر آرزوها را بررسی کرده‌اند، اما پژوهش‌های موجود غالباً به بررسی جنبه‌های کلی نابرابری پرداخته‌اند و کمتر به روش‌های بیانی غیرکلامی نظیر

1. Picou & Carter

2. Shoon

نقاشی به‌عنوان ابزاری برای کشف آرزوهای کودکان توجه شده است. این در حالی است که نقاشی کودکان، به‌ویژه در سنین ابتدایی، می‌تواند بازتاب‌دهنده وضعیت روانی، اجتماعی و فرهنگی آنان باشد (کوپر بلاند، ۱۹۹۹؛ بختیاری، ۱۳۹۷). این ابزار غیرمستقیم می‌تواند به‌ویژه برای درک آرزوهایی که کودکان قادر به بیان زبانی آن‌ها نیستند، بسیار مفید باشد. پژوهش‌ها نشان می‌دهند در این زمینه می‌توان گفت که نیاز به مطالعات دقیق‌تر در سطح ملی نیز وجود دارد؛ چراکه الگوهای اجتماعی و فرهنگی می‌تواند تفاوت‌های معناداری را در شکل‌گیری آرزوهای کودکان ایجاد کند (میرسپهوند، ۱۳۹۶)

خلأ دیگری که در این زمینه تحقیقاتی وجود دارد، عدم توجه کافی به شرایط و ویژگی‌های خاص کودکان در مناطق کم‌برخوردار است. اغلب مطالعات بین‌المللی به بررسی طبقات اجتماعی - اقتصادی در جوامع توسعه‌یافته پرداخته‌اند، اما در جوامع درحال توسعه، شرایط اقتصادی و اجتماعی می‌تواند تأثیرات بسیار متفاوتی بر آرزوهای کودکان داشته باشد. به‌همین دلیل، نادیده گرفتن بافت فرهنگی و اجتماعی در این پژوهش‌ها ممکن است به نتایج یکسان در جوامع مختلف منجر نشود (بختیاری، ۱۳۹۷)

بااین‌حال در ایران، مطالعات محدودی به‌طور خاص به بررسی تأثیر نابرابری‌های اجتماعی بر آرزوهای کودکان پرداخته‌اند و تاکنون پژوهشی که از روش تحلیل نقاشی به‌عنوان ابزاری برای بررسی این تأثیرات استفاده کند، انجام نشده است. این فقدان پژوهشی می‌تواند به‌عنوان یک خلأ مهم در ادبیات علمی در نظر گرفته شود. در صورتی که بسیاری از تحقیقات متمرکز بر بررسی رابطه میان وضعیت اقتصادی و تحصیلی کودکان بوده‌اند، مطالعه‌ای که به‌طور خاص از نقاشی به‌عنوان ابزاری برای درک آرزوهای کودکان استفاده کند، می‌تواند به درک عمیق‌تر و دقیق‌تری از این پدیده کمک کند

بنابراین، نیاز به انجام پژوهش‌های جامع و کاربردی که از روش‌های نوآورانه‌ای مانند تحلیل نقاشی برای بررسی تأثیر نابرابری اجتماعی بر آرزوهای کودکان استفاده می‌کنند، به‌طور فزاینده‌ای احساس می‌شود. چنین مطالعاتی می‌تواند به فهم بهتر از عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر آرزوهای کودکان کمک کرده و راهکارهایی برای کاهش نابرابری‌ها و افزایش فرصت‌های برابر برای همه کودکان ارائه دهد. مک برایان^۱ (۱۹۸۷)، از جمله صاحب‌نظران در این حوزه بر این باور است که آرزوها به‌عنوان یکی از تمایلات بنیادی انسان، نقش مهمی در تعیین اهداف زندگی و مسیر رشد فرد ایفا می‌کنند. آرزوها می‌توانند به شکل درونی و انگیزشی، افراد را به سمت تحقق اهداف شخصی سوق دهند و همچنین به‌عنوان معیاری برای

پیشرفت در زندگی فردی و اجتماعی شناخته می‌شوند. آرزوها از دو جنبه مهم درون‌انگیزی و بلندپروازی بررسی می‌شوند. درون‌انگیزی به معنای علاقه ذاتی فرد به فعالیت‌هایی است که به خودی خود جالب و هیجان‌انگیز هستند، درحالی‌که بلندپروازی نشان‌دهنده اهمیت فعالیت‌ها در دستیابی به اهداف آینده است. در این ارتباط از یک سو، به نظریاتی می‌توان اشاره داشت که به تبیین چگونگی تأثیرات اجتماعی بر آرزوهای کودکان می‌پردازند؛ «نظریه انگیزش موفقیت» که کودکان را تحت تأثیر والدین، معلمان و همسالان خود می‌بیند. این تأثیرات می‌توانند به شکل مثبت یا منفی بر میزان بلندپروازی و اعتماد به نفس کودکان در شکل‌گیری آرزوهای آنان تأثیرگذار باشند (Levy & Smith, 1987)

«نظریه گروه مرجع» که توسط هایمن (۱۹۴۲) مطرح شده است. طبق این نظریه افراد به‌طور طبیعی تمایل دارند خود را با گروه‌هایی که دارای عملکردها و باورهای مشابهی هستند، مقایسه کنند. این مقایسه نه تنها به تعیین سطح آرزوها کمک می‌کند، بلکه نقش مهمی در شکل‌گیری هویت فرد نیز دارد (عزیزی، ۱۳۹۲). برای کودکان، گروه مرجع می‌تواند شامل خانواده، همسالان، معلمان و حتی شخصیت‌های نمادین اجتماعی باشد که در تعیین سطح آرزوها تأثیر به‌سزایی دارند (ثنایی، ۱۳۹۱)

نظریه‌های دیگری مانند «نظریه مقایسه اجتماعی» نیز بر اهمیت تأثیرات گروه‌های مرجع بر آرزوها تأکید دارند. براساس این نظریه، افراد به‌طور مداوم خود را با دیگران مقایسه می‌کنند و این مقایسه می‌تواند سطح آرزوهای آن‌ها را محدود یا گسترش دهد. در این راستا، نابرابری‌های اجتماعی به‌عنوان عاملی محدودکننده، به‌ویژه در میان کودکان طبقات فرودست، می‌توانند توانایی آن‌ها را در داشتن آرزوهای بلندپروازانه کاهش دهند (Festinger, 1942)

ازسوی دیگر، هرم سلسله‌مراتب نیازهای مازلو (۱۹۵۴) یکی از چهارچوب‌های نظری کلاسیک برای توضیح تفاوت‌های سطح آرزوهاست. مازلو معتقد است که آرزوهای انسان‌ها در سطوح مختلفی از نیازهای فیزیولوژیکی، امنیتی، اجتماعی، عزت‌نفس و خودشکوفایی قرار دارند. طبق این نظریه، کودکان تا زمانی که نیازهای اساسی آن‌ها (مانند خوراک، پوشاک و امنیت) برآورده نشده باشد، به آرزوهای سطح بالاتری مانند شغل مناسب یا موفقیت‌های اجتماعی نخواهند پرداخت. این نظریه در پژوهش حاضر نیز به‌خوبی می‌تواند تفاوت‌های مشاهده‌شده در آرزوهای کودکان طبقات مختلف اجتماعی را تبیین کند. کودکان طبقات کم‌برخوردار بیشتر به آرزوهای سطح پایین مانند نیازهای

مادی و معیشتی می‌پردازند، درحالی‌که کودکان طبقات بالادست، با برآورده شدن نیازهای اساسی به آرزوهای سطح بالاتری مانند شغل‌های پیچیده و موفقیت‌های اجتماعی فکر می‌کنند (Maslow, 1954)

از منظر نظریه‌های اجتماعی و روان‌شناسی، عوامل فرهنگی و اجتماعی نیز نقش مهمی در شکل‌گیری آرزوهای کودکان دارند. مطالعات مختلف نشان داده‌اند که طبقه اجتماعی و اقتصادی، تأثیر مستقیمی بر نوع و سطح آرزوهای کودکان دارد (حاتمی بلداجی، ۱۳۹۵). کودکان طبقات فرادست به دلیل دسترسی به منابع بهتر آموزشی و حمایت اجتماعی بیشتر، تمایل بیشتری به داشتن آرزوهای بلندپروازانه و پیچیده‌تر دارند. در مقابل، کودکان طبقات فرودست به دلیل محدودیت‌های اجتماعی و اقتصادی، اغلب به آرزوهای ابتدایی و معیشتی محدود می‌شوند (Gutman & Akerman, 2008)

درنهایت، این نظریات به‌طور مشترک نشان می‌دهند که نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی نه‌تنها بر سطح آرزوهای کودکان تأثیر می‌گذارند، بلکه ماهیت این آرزوها را نیز تغییر می‌دهند (Heath, Pattison & Knibb, 2021). در این پژوهش با استفاده از تحلیل نقاشی‌های کودکان، این تأثیرات بررسی شده تا به‌طور دقیق‌تر تأثیر نابرابری‌های اجتماعی بر آرزوهای مادی، معنوی، شغلی و خیالی کودکان طبقات مختلف روشن شود

روش پژوهش

این پژوهش از روش علی - مقایسه‌ای یا پس‌رویدادی برای بررسی تفاوت‌های آرزوهای کودکان در دو طبقه اجتماعی بالادست و کم‌برخوردار استفاده کرده است. روش علی - مقایسه‌ای به دلیل ماهیت آن که به تحلیل داده‌های گذشته می‌پردازد، برای تحقیقاتی که امکان کنترل مستقیم متغیرها وجود ندارد، بسیار مناسب است. در این روش، پژوهشگر پس از وقوع متغیر وابسته (آرزوهای کودکان)، با رجوع به داده‌های موجود به بررسی علت‌های احتمالی تفاوت‌ها می‌پردازد (دلور، ۱۳۹۵)

در این تحقیق، از شیوه هم‌تاسازی برای کنترل متغیرهای مزاحم استفاده شده است. به‌منظور هم‌تاسازی گروه‌های مقایسه‌شونده، دو متغیر دوره تحصیلی و جنسیت در نظر گرفته شده‌اند تا تفاوت‌های ناشی از این عوامل به حداقل برسد. این روش تضمین می‌کند که تفاوت‌های مشاهده‌شده در آرزوها تنها به دلیل طبقه اجتماعی است و تأثیر سایر عوامل کنترل شده است

جامعه آماری این پژوهش شامل دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهر مشهد از نواحی

مختلف است. برای این منظور، نمونه‌ای شامل ۸۴۹ دانش‌آموز (۳۱۲ دختر و ۵۳۷ پسر) به روش نمونه‌گیری هدفمند از مدارس مناطق برخوردار (ناحیه سه و چهار) و کم‌برخوردار (ناحیه یک و پنج و تبادکان) انتخاب شدند. این مناطق به‌عنوان نماینده‌های طبقات اجتماعی فرادست و فرودست شهر مشهد در نظر گرفته شدند.

ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش نقاشی‌های کودکان با موضوع «آرزوهای آنان» است. پژوهشگران پس از هماهنگی با مدارس با حضور در کلاس‌ها، از دانش‌آموزان خواستند که برگه‌ای سفید دریافت کرده و آرزوهای خود را به تصویر بکشند. سپس، از دانش‌آموزان خواسته شد که در انتهای نقاشی، آرزوی خود را به‌صورت مکتوب نیز بیان کنند تا درک بهتری از نقاشی‌های آنان حاصل شود. نقاشی‌ها پس از جمع‌آوری، براساس نوع آرزوها به چهار دسته اصلی تقسیم شدند.

۱. آرزوهای مادی

۲. آرزوهای معنوی

۳. آرزوهای شغلی

۴. آرزوهای خیالی

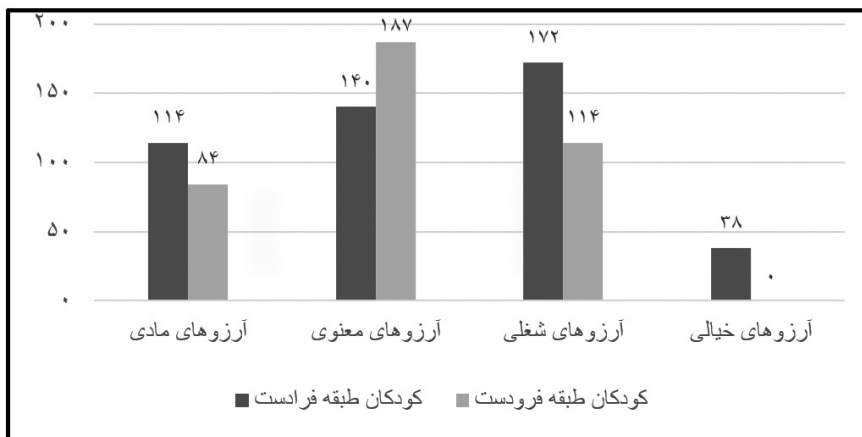
آرزوهای شغلی و مادی نیز به‌صورت جزئی‌تر تقسیم‌بندی شدند. آرزوهای شغلی به نه دسته شغلی مجزا (از سطح بالای شغلی تا سطح پایین) و آرزوهای مادی به ده دسته (از نیازهای اساسی و سطح پایین تا آرزوهای پیچیده‌تر و سطح بالا) تقسیم شدند. این دسته‌بندی‌ها براساس نظر سه کارشناس و تحلیل مکرر نقاشی‌ها انجام شد.

برای تحلیل داده‌ها، از نرم‌افزار آماری SPSS و آزمون یومان - ویتنی استفاده شد. آزمون یومان - ویتنی به‌عنوان یکی از آزمون‌های ناپارامتریک، برای مقایسه تفاوت میانگین دو گروه مستقل به کار گرفته می‌شود. در این پژوهش، از این آزمون برای بررسی تفاوت‌های معنادار در آرزوهای مادی، معنوی، شغلی و خیالی میان کودکان طبقات فرادست و فرودست استفاده شد. سطح معناداری آزمون‌ها ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

به‌منظور اطمینان از روایی محتوا، ابزار پژوهش (نقاشی‌های کودکان) توسط سه کارشناس تحلیل و تأیید شد. همچنین، با هم‌تاسازی گروه‌ها و استفاده از متغیرهای تعدیل‌کننده مانند جنسیت و دوره تحصیلی، سعی شد کنترل‌های لازم برای افزایش دقت و اعتبار نتایج اعمال شود.

یافته‌های پژوهش

طبقه اجتماعی کودکان شرکت‌کننده در این کار پژوهشی براساس محل سکونت آن‌ها به دو طبقه فرادست و فرودست تقسیم شد که ۵۴/۶ درصد از نمونه‌ها از طبقه فرادست و ۴۵/۴ درصد از طبقه فرودست بودند. نقاشی‌های کودکان به چهار گروه مادی، معنوی، شغلی و خیالی تقسیم‌بندی شد. در طبقه فرودست، آرزوهای معنوی با ۵/۴۷ درصد بیشترین فراوانی و پس از آن، به‌ترتیب آرزوهای شغلی با ۴/۲۹ درصد و آرزوهای مادی با ۱/۲۳ درصد کمترین فراوانی را در نقاشی‌های کودکان داشتند. کودکان طبقه فرودست، هیچ آرزوی خیالی ترسیم نکرده بودند. در طبقه فرادست، آرزوهای شغلی با ۱/۳۷ درصد بیشترین فراوانی و پس از آن، آرزوهای معنوی با ۲/۳۰ درصد و آرزوهای مادی با ۵/۲۴ درصد و آرزوهای خیالی با ۲/۸ درصد کمترین فراوانی را در نقاشی‌های کودکان داشتند.

نمودار ۱. فراوانی انواع آرزوها در بین کودکان طبقات فرادست و فرودست

نقاشی‌های حاوی آرزوهای مادی در بین دانش‌آموزان مناطق فرادست و فرودست

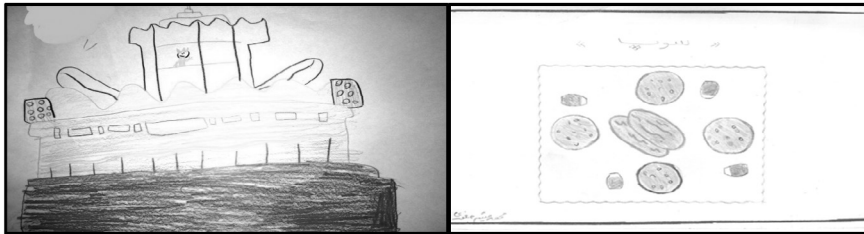
در این پژوهش آرزوهای مادی، آرزوهایی در نظر گرفته شدند که در زندگی روزمره و با صرف هزینه دست‌یافتنی باشند. از خوردن و خوراک روزانه و اجاره بهای منزل تا ماشین‌های گران‌قیمت، داشتن گنج، زیردریایی و سفینه فضایی همگی در دسته آرزوهای مادی قرار می‌گیرند

در این قسمت به بررسی این سؤال خواهیم پرداخت که آیا بین مناطق فرادست و فرودست در نوع آرزوهای مادی کودکان تفاوت معنادار وجود دارد؟

جدول ۱. نتایج آزمون یومن - ویتنی مبنی بر مقایسه سطح آرزوهای مادی در بین طبقات اجتماعی فرادست و فرودست

مقدار معناداری	انحراف معیار	میانگین	متغیر مستقل	متغیر وابسته
.۰۰۰	۳/۳۷	۱/۷۸	فرودست	سطح آرزوهای مادی
	.۰۲	.۰۹۲	فرادست	
	۲/۸۸	۱/۳۹	کل	

جدول ۱ نشان‌دهنده نتایج آزمون یومان - ویتنی برای مقایسه آرزوهای مادی کودکان در دو طبقه اجتماعی است. این جدول نشان می‌دهد که میانگین آرزوهای مادی در کودکان فرادست به‌طور معناداری بالاتر از کودکان فرودست است (میانگین ۲/۰۵ در مقابل ۱/۷۸). انحراف معیار بالاتر در طبقه فرودست نشان می‌دهد که آرزوهای مادی در این طبقه پراکندگی بیشتری دارد. سطح معناداری ۰/۰۰۰ نشان‌دهنده این است که این تفاوت به‌صورت آماری معنادار است و به‌طور تصادفی به وجود نیامده است.

قصر (آرزوی مادی طبقه فرادست)

سوپ (آرزوی مادی طبقه فرودست)

به‌منظور مقایسه کامل‌تر، نمودارهای درصدی داده‌های موجود در هرکدام از انواع آرزوهای ذکرشده در مقاله رسم شده است تا به‌صورت واضح‌تری نشان داده شود که چه مقدار تفاوت بین آرزوهای کودکان مناطق فرادست و فرودست وجود دارد.

همان‌گونه که ذکر شد، آرزوهای مادی را به ده دسته و سه سطح پایین، متوسط و بالا تقسیم کردیم. براساس بخش پیوست مقاله، گروه‌های یک، دو و سه آرزوها که در دسته پایین‌تر آرزوهای مادی قرار داشتند را به دسته سطح پایین، گروه‌های چهار، پنج و شش را که در سطح متوسط آرزوهای مادی قرار داشتند در سطح متوسط و گروه‌های هفت، هشت، نه و ده را که در دسته آرزوهای سطح بالا قرار داشتند، در دسته سطح بالا قرار دادیم.

نمودار ۲. درصد فراوانی سطوح آرزوهای مادی در بین کودکان طبقات فرادست و فرودست

با توجه به نمودار ۲ مشاهده می‌شود که فراوانی انواع آرزوهای مادی در طبقات فرادست و فرودست را به تفکیک سطوح آرزو (پایین، متوسط و بالا) نشان می‌دهد. این نمودار به وضوح تفاوت بین دو طبقه را مشخص می‌کند؛ در حالی که بیش از شصت درصد از آرزوهای مادی کودکان فرادست در سطح بالا قرار دارد، این میزان در کودکان فرودست تنها دوازده درصد است. از سوی دیگر، کودکان فرودست بیشتر به آرزوهای مادی سطح پایین و متوسط تمایل نشان داده‌اند که نشان‌دهنده تفاوت در دسترسی به منابع و نیازهای اولیه است. آرزوهای مادی سطح بالا (نظیر قصر و ماشین‌های لوکس) نشان‌دهنده دیدگاه کودکان فرادست به منابع مادی و اجتماعی است، در صورتی که آرزوهای مادی سطح پایین (مانند غذا و اجاره مسکن) در کودکان فرودست نشان می‌دهد که مشکلات اقتصادی بر آرزوهای آنان اثرگذار است. این تفاوت‌ها می‌تواند به دسترسی نابرابر به امکانات و چشم‌اندازهای متفاوت زندگی میان دو گروه اشاره داشته باشد.

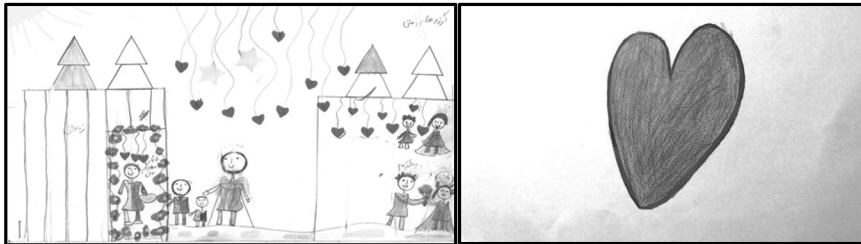
نقاشی‌های حاوی آرزوهای معنوی در بین دانش‌آموزان مناطق فرادست و فرودست آرزوهای معنوی به آرزوهایی گفته می‌شود که با توجه به فرهنگ و جو جامعه و افکار مردم در راستای نیل به سوی اهداف والاتر انسانی و نیک‌تر زیستن در نظر گرفته می‌شوند؛ مانند ظهور امام زمان (عج)، زیارت امام حسین (ع)، صلح جهانی، شفای عزیزان، باریدن باران و...

در این قسمت به بررسی این سؤال خواهیم پرداخت که آیا بین کودکان مناطق فرادست و فرودست در نوع آرزوهای معنوی تفاوت معناداری وجود دارد؟

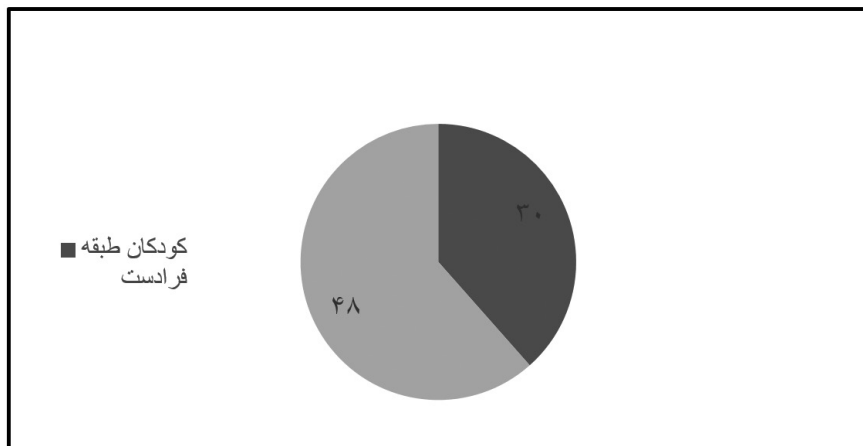
جدول ۲. نتایج آزمون یومن - ویتنی مبنی بر مقایسه نوع آرزوهای معنوی در بین طبقات اجتماعی فرادست و فرودست

مقدار معناداری	انحراف معیار	میانگین	متغیر مستقل	متغیر وابسته
۰/۰۰۰	۰/۴۶	۱/۷۰	فرادست	سطح آرزوهای معنوی
	۰/۵۰	۱/۵۲	فرودست	
	۰/۴۹	۱/۱۶	کل	

جدول ۲ نتایج آزمون یومن - ویتنی برای مقایسه آرزوهای معنوی کودکان را ارائه می‌دهد. این جدول نشان می‌دهد که کودکان طبقه فرودست با میانگین ۱/۵۲ تمایل بیشتری به آرزوهای معنوی دارند؛ این در صورتی است که میانگین آرزوهای معنوی در طبقه فرادست ۱/۷۰ است. تفاوت معنادار آماری (سطح معناداری = ۰/۰۰۰) نشان می‌دهد، کودکان فرودست به دلیل فشارهای اجتماعی و اقتصادی به آرزوهای معنوی مانند سلامتی خانواده و رفع مشکلات اجتماعی بیشتر متمرکز هستند

صلح جهانی (آرزوی معنوی طبقه فرادست)   آزادی پدر از زندان (آرزوی معنوی طبقه فرودست)

نمودار ۳. درصد فراوانی آرزوهای معنوی در بین کودکان طبقات فرادست و فرودست

نمودار ۳ توزیع درصدی آرزوهای معنوی را در میان کودکان دو طبقه نشان می‌دهد. ۴۷/۵ درصد از آرزوهای کودکان فرودست در دسته آرزوهای معنوی قرار گرفته‌اند، در حالی که تنها ۳۰/۲ درصد از کودکان فرادست به این نوع آرزوها پرداخته‌اند. این تفاوت می‌تواند به فرهنگ معنوی کودکان فرودست در مقابله با مشکلات اقتصادی و اجتماعی اشاره کند، حال آنکه کودکان فرادست به دلیل رفاه بیشتر به آرزوهای معنوی کلی‌تر مانند صلح جهانی و موفقیت اجتماعی پرداخته‌اند. توجه بیشتر کودکان فرودست به آرزوهای معنوی، بازتاب‌دهنده وضعیت نابرابری‌های اجتماعی است که این کودکان را به سوی آرزوهای نیکوکارانه و معنوی سوق می‌دهد. به نظر می‌رسد کودکان فرودست، معنویت را به‌عنوان راهی برای رهایی از مشکلات روزمره و دسترسی به آرامش درونی می‌بینند.

نقاشی‌های حاوی آرزوهای شغلی در بین دانش‌آموزان مناطق فرادست و فرودست

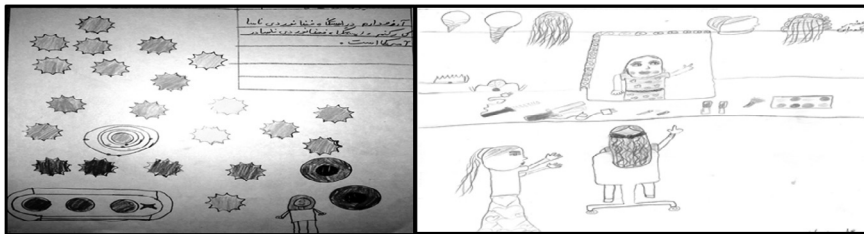
آرزوهای شغلی آرزوهایی است که کودکان آن‌ها را به‌عنوان مشاغل خاصی می‌شناسند و به آن‌ها علاقه دارند و در جهت رسیدن به این مشاغل تلاش و برنامه‌ریزی می‌کنند. از دانشمندان و رئیس‌جمهور و خلبان تا کارگران خدماتی و فال‌بین همگی در این دسته از آرزوها قرار می‌گیرند. به‌طور کلی، هر آرزویی که در نقاشی‌های کودکان در راستای دستیابی به شغل خاصی کشیده شده باشد، در این دسته قرار گرفته است.

در این قسمت به بررسی این سؤال خواهیم پرداخت که آیا بین کودکان مناطق فرادست و فرودست در سطح آرزوهای شغلی تفاوت معناداری وجود دارد؟

جدول ۳. نتایج آزمون یومن - ویتنی مبنی بر سطح مقایسه آرزوهای شغلی در طبقات اجتماعی فرادست و فرودست

متغیر وابسته	متغیر مستقل	میانگین	انحراف معیار	مقدار معناداری
سطح آرزوهای شغلی	فرادست	۳/۱۹	۱/۳۴	۰/۰۰۹
	فرودست	۳/۵۳	۰/۸۵	
	کل	۳/۳۲	۱/۱۸	

جدول ۳ نتایج آزمون یومان - ویتنی برای آرزوهای شغلی کودکان را نشان می‌دهد. میانگین آرزوهای شغلی کودکان فرودست (۳/۵۳) نسبت به کودکان فرادست (۳/۱۹) بالاتر است. انحراف معیار کمتر در کودکان فرادست نشان می‌دهد که این گروه به‌طور متمرکزی به آرزوهای شغلی سطح بالا مانند رئیس‌جمهور یا جراح شدن اشاره کرده‌اند. سطح معناداری ۰/۰۰۹ نشان می‌دهد که این تفاوت از نظر آماری معتبر است

کار در ایستگاه فضایی ناسا
(آرزوی شغلی طبقه فرادست)

آرایشگری (آرزوی شغلی طبقه فرودست)

نمودار ۴. درصد فراوانی سطوح آرزوهای شغلی در بین کودکان طبقات فرادست و فرودست

در نمودار بالتوزیع درصدی آرزوهای شغلی را به تفکیک سطح نشان می‌دهد. آرزوهای شغلی سطح بالا در کودکان فرادست با ۳۷/۱ درصد بیشترین فراوانی را دارد، در صورتی که آرزوهای شغلی کودکان فرودست بیشتر به مشاغل سطح پایین و متوسط مانند آرایشگری و معلمی محدود می‌شود. تفاوت در آرزوهای شغلی کودکان فرادست و فرودست نشان‌دهنده نقش مهم دسترسی به آموزش و منابع فرهنگی در شکل‌گیری آرزوهای شغلی است. کودکان فرادست که بیشتر در معرض مشاغل پیچیده و بلندپروازانه قرار دارند، به‌طور طبیعی به این نوع آرزوها گرایش پیدا می‌کنند. در مقابل، کودکان فرودست که با چالش‌های اقتصادی مواجه هستند، مشاغل قابل دسترس‌تری را انتخاب می‌کنند

نقاشی‌های حاوی آرزوهای خیالی در بین دانش‌آموزان مناطق فرادست و فرودست آرزوهای خیالی به آرزوهایی گفته می‌شود که به‌صورت ذهنی و دست‌نیافتنی هستند و کودکان آن‌ها را با توجه به اندیشه‌های خود یا تماشای تلویزیون یا گرایش‌های فکری که به‌صورت موقت در کودکان جامعه ایجاد می‌شود تصور می‌کنند. مهم‌ترین ویژگی آرزوهای خیالی، نبود این آرزوها در دنیای واقعی است؛ مانند داشتن اسب شاخ‌دار، تبدیل شدن به ربات، حرف‌زدن گربه و...

جدول ۴. فراوانی آرزوهای خیالی کودکان طبقه فرادست و فرودست

متغیر وابسته	متغیر مستقل	فراوانی
سطح آرزوهای خیالی	فرادست	۰/۸
	فرودست	۰/۰

جدول ۴ نشان می‌دهد که ۸/۲ درصد از کودکان فرادست به آرزوهای خیالی پرداخته‌اند، درحالی‌که هیچ‌یک از کودکان فرودست به این نوع آرزوها اشاره نکرده‌اند. آرزوهای خیالی مانند داشتن اسب شاخ‌دار یا تبدیل شدن به ابرقهرمان در کودکان فرادست مشاهده شد نتایج به وضوح نشان می‌دهد که آرزوهای خیالی تنها در کودکان فرادست وجود دارد و کودکان فرودست تمام آرزوهای خود را براساس واقعیت‌های ملموس و روزمره شکل داده‌اند. عدم وجود آرزوهای خیالی در کودکان فرودست ممکن است نشان‌دهنده محدودیت‌های ذهنی و فکری این کودکان به دلیل شرایط اجتماعی و اقتصادی دشوار باشد. در مقابل، کودکان فرادست که دسترسی بیشتری به رسانه‌ها و سرگرمی‌های تخیلی دارند، بیشتر به آرزوهای خیالی می‌پردازند. این تفاوت‌ها نشان‌دهنده تأثیر وضعیت اقتصادی بر توانایی و تمایل به تخیل و فرار از واقعیت است

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی تفاوت‌های آرزوهای کودکان در دو طبقه اجتماعی فرادست و فرودست، براساس تحلیل نقاشی‌های آنان انجام شد. نتایج تحقیق نشان داد که نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی تأثیر مستقیم و معناداری بر شکل‌گیری آرزوهای کودکان دارند. آرزوهای کودکان در این دو گروه اجتماعی نه تنها در سطح و نوع، بلکه در محتوا و کیفیت نیز تفاوت‌های چشم‌گیری دارند.

۱. تأثیر نابرابری‌های اقتصادی بر آرزوهای مادی

یافته‌های پژوهش حاکی از آن بود که آرزوهای مادی کودکان طبقات فرودست بیشتر به نیازهای اولیه مانند تأمین غذا، لباس و اسباب‌بازی‌های ساده محدود می‌شود. در مقابل، کودکان طبقات فرادست به آرزوهای مادی سطح بالاتری مانند داشتن قصر، ماشین‌های لوکس و تجهیزات گران‌قیمت می‌اندیشند. این تفاوت به‌وضوح با نظریه نیازهای مازلو (۱۹۵۴) قابل تبیین است. طبق این نظریه تا زمانی که نیازهای اساسی مانند خوراک و پوشاک برآورده نشود، فرد قادر به پرداختن به آرزوهای سطح بالاتر نخواهد بود. این امر در کودکان فرودست مشاهده می‌شود که عمدتاً به دنبال برآورده‌سازی نیازهای اساسی خود هستند، حال آنکه کودکان فرادست که نیازهای اولیه‌شان تأمین شده است به آرزوهای پیچیده‌تری می‌پردازند.

۲. تأثیر نابرابری اجتماعی بر آرزوهای معنوی

در بخش آرزوهای معنوی، نتایج نشان داد که کودکان طبقات فرودست به دلیل چالش‌های اقتصادی و اجتماعی بیشتر به آرزوهای معنوی مرتبط با بهبود وضعیت زندگی خود و خانواده خود می‌پردازند. این امر را می‌توان با نتایج پژوهش رضادوست، حسینی و مصطفایی (۱۳۹۰) که رابطه معکوس میان طبقه اجتماعی و دین‌داری را اثبات کرده است، تبیین نمود. طبقات فرودست که با مشکلات بیشتری مواجه هستند، تمایل بیشتری به آرزوهای معنوی دارند؛ چراکه این نوع آرزوها می‌تواند به‌عنوان مکانیسم دفاعی و مقابله‌ای در برابر مشکلات اجتماعی - اقتصادی عمل کند. در مقابل، کودکان طبقات فرادست به آرزوهایی مانند صلح جهانی یا موفقیت اجتماعی می‌پردازند که نشان‌دهنده نوعی امنیت و رضایت در زندگی مادی آن‌ها است.

۳. تفاوت‌های شغلی: دسترسی به منابع و شکل‌گیری آرزوهای شغلی

نتایج پژوهش همچنین نشان داد که کودکان طبقات فرادست بیشتر به مشاغل سطح بالایی مانند رئیس‌جمهور، جراح یا کار در ناسا علاقه دارند؛ ولی کودکان طبقات فرودست

به مشاغل متوسط و پایین‌تر مانند آرایشگر، تعمیرکار یا معلم تمایل نشان می‌دهند. این تفاوت‌ها به خوبی با نظریه گروه مرجع هایمن (۱۹۴۲) و نظریه انگیزش موفقیت (Levy & Smith, 2010) همخوانی دارد. کودکان طبقات فرادست به دلیل دسترسی به منابع فرهنگی و آموزشی بیشتر، خود را با الگوهای شغلی بلندپروازانه‌تری مقایسه می‌کنند و در نتیجه به مشاغل پیچیده‌تر و سطح بالاتری فکر می‌کنند. در مقابل، کودکان طبقات فرودست که دسترسی محدودتری به این منابع دارند، آرزوهای شغلی خود را براساس مشاغل ملموس‌تر و قابل‌دسترس‌تر شکل می‌دهند

۴. تفاوت در آرزوهای خیالی: محدودیت یا آزادی ذهنی؟

یکی از یافته‌های جالب این پژوهش، تفاوت در آرزوهای خیالی بود. کودکان طبقات فرادست بیشتر به آرزوهای خیالی مانند داشتن اسب تک‌شاخ یا ابرقهرمان شدن پرداختند، در حالی که کودکان طبقات فرودست هیچ‌گونه آرزوهای خیالی نداشتند. این تفاوت نشان‌دهنده نوعی محدودیت ذهنی در کودکان فرودست است که بیشتر با واقعیت‌های سخت زندگی خود درگیر هستند و فرصت یا توانایی تخیل آرزوهای خیالی را ندارند. براساس نظریه یادگیری مشاهده‌ای بندورا^۱ (۱۹۶۹)، کودکان از طریق الگوهای مشاهده‌ای مانند تلویزیون یا کتاب‌های تخیلی، آرزوهای خیالی خود را شکل می‌دهند. این یافته‌ها نشان می‌دهد که کودکان طبقات فرادست که بیشتر به این نوع الگوها دسترسی دارند، آرزوهای خیالی بیشتری نیز تجربه می‌کنند

۵. ارتباط نتایج با نظریه‌ها و پیشینه پژوهش

نتایج این پژوهش به خوبی با نظریات مختلف از جمله نظریه نیازهای مازلو، نظریه گروه مرجع هایمن، نظریه انگیزش موفقیت و نظریه یادگیری مشاهده‌ای بندورا همخوانی دارد. این نظریات به وضوح تأثیرات اجتماعی و اقتصادی را بر شکل‌گیری آرزوها توضیح و نشان می‌دهند که چگونه نابرابری‌های اجتماعی می‌توانند سطح، نوع و محتوای آرزوهای کودکان را تغییر دهند. همچنین، این یافته‌ها با نتایج تحقیقات پیشین در زمینه تفاوت‌های اجتماعی و اقتصادی و تأثیر آن‌ها بر آرزوهای کودکان (مانند مطالعات Furlong & Biggart, 1999 و Gutman & Akerman, 2008) همخوانی دارد.

۶. دلالت‌ها و پیشنهادات برای پژوهش‌های آتی

این پژوهش نشان می‌دهد که نابرابری اجتماعی تأثیر عمده‌ای بر آرزوهای کودکان دارد

و می‌تواند حتی در سنین پایین، آینده شغلی و اجتماعی آنان را شکل دهد؛ بنابراین، سیاست‌گذاری‌های آموزشی و اجتماعی باید به کاهش نابرابری‌های موجود و ایجاد فرصت‌های برابر برای همه کودکان توجه کنند. همچنین، پژوهش‌های آتی می‌توانند با استفاده از روش‌های کیفی مانند مصاحبه‌های عمیق‌تر یا بررسی طولی، چگونگی تغییر آرزوهای کودکان در طول زمان و تحت تأثیر تحولات اجتماعی - اقتصادی را مطالعه کنند به‌طور کلی، این پژوهش نشان داد که آرزوهای کودکان بازتاب‌دهنده محیط اجتماعی و اقتصادی آن‌هاست و تأثیرات عمیق نابرابری اجتماعی را به‌وضوح می‌توان در این آرزوها مشاهده کرد. این یافته‌ها ضرورت توجه بیشتر به عدالت اجتماعی و توزیع عادلانه فرصت‌ها را در محیط‌های آموزشی و اجتماعی برجسته می‌سازد

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

ORCID

Majid Fouladiyan

Somayeh Shirazi Noghondar

منابع و مآخذ

- آراسته خو، احمد (۱۳۸۱). نقد و نگرش بر فرهنگ اصطلاحات علمی- اجتماعی. تهران: چاپخش.
- بختیاری، سارا (۱۳۹۷). تحلیل نقاشی کودکان خانواده‌های سالم و ناسالم براساس مدل بافت‌نگر فرایند و محتوای خانواده. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.
- ثنایی، باقر (۱۳۹۱). نظریه یادگیری اجتماعی. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. *پرتال جامع علوم انسانی*.
- حاتمی بلداجی، زهرا (۱۳۹۵). تأثیر متقابل نقاشی کودکان و بزرگسالان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده هنر و معماری، گروه نقاشی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- دلور، علی (۱۳۹۵). روش تحقیق در روان‌شناسی و علوم تربیتی. تهران: ویرایش.
- رضادوست، کریم؛ حسین زاده، علی حسین؛ مصطفایی دولت آباد، حلیمه (۱۳۹۰). بررسی جامعه‌شناسی برخی از عوامل مؤثر بر دینداری (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز). *برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، ۳(۱۰)، ۳۸-۱.
- سمیعی، فاطمه (۱۳۹۱). شناسایی سیر تحول، موانع درک‌شده و عوامل مؤثر بر آرزوهای شغلی کودکان و نوجوانان شهر اصفهان. پایان‌نامه دکتری. *دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی*، ۴-۱۶.
- سمیعی، فاطمه؛ باغبان، ایران؛ عابدی، محمدرضا و صادقیان، علیرضا (۱۳۹۴). بررسی فرایند شناختی تحول آرزوهای شغلی در کودکان. *فصلنامه علمی-پژوهشی شناخت اجتماعی*، ۱(۲)، ۶۹-۸۰.
- محمدی، نسرين (۱۳۸۱). بررسی نگرانی‌ها و آرزوهای دانش‌آموزان دوره پیش دانشگاهی شهرستان اندیمشک. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد واحد شیراز.
- لئونارد، ریزمن، ماریانوف، انگویتا (۲۰۰۴). *ج‌معه‌شناسی قشرها و نابرابری‌های اجتماعی کلاسیک*. مدرن. ترجمه محمد قلی‌پور. مشهد: مردین، آوای کلک.
- میرسپهوند، فرشاد (۱۳۹۶). بررسی وضعیت نابرابری اجتماعی در میان دانش‌آموزان راه‌یافته به مرکز استعدادهای درخشان شهر خرم‌آباد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. *دانشکده علوم انسانی*.
- عزیزی، مریم (۱۳۹۲). شاخصه‌های اخلاقی گروه مرجع. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. *دانشکده ادبیات و علوم انسانی*. مرکز تهران جنوب.
- مندمی، شیمیا (۱۳۹۱). رابطه ابعاد عزت نفس، آرزوها و انتظارات دانش‌آموزان معلول جسمی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. *دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی*. دانشگاه شیراز، ۳۷-۳۹.

Araste Kho, Ahmed (2012). *Criticism and attitude on the culture of social-scientific terms*. Tehran: Chapakhsh Publications [In Persian]

Azizi, Maryam (2012). Moral characteristics of the reference group. Master's thesis. The field of Islamic ethics. Faculty of Literature and Humanities. Center of South Tehran. [In Persian]

Bakhtiari, Sara (2017). Analysis of children's drawings of healthy and unhealthy families based on the contextual model of the process and content of the family. Master's thesis. Faculty of Educational Sciences and Psychology. Department of Clinical Psychology. Islamic Azad University, Marv Dasht branch [In Persian]. <https://civilica.com/doc/1742036>

Beghetto, R. A., & Dillely, A. E. (2016). Creative aspirations or pipe dreams? Toward understanding creative mortification in children and adolescents. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2016(151), 85-95.

- Cochran, J. K., Maskaly, J., Jones, S., & Sellers, C. S. (2017). Using structural equations to model Akers' social learning theory with data on intimate partner violence. *Crime & Delinquency*, 63(1), 39-60.
<https://doi.org/10.1177/0011128715597694>
- Delaware, Ali. (2015). *Research method in psychology and educational sciences*. Fourth edition. Tehran: Eshar Ed. **[In Persian]**
- Furlong, A. & Biggart, A. (1999). Framing choices: a longitudinal study of occupational aspirations among 13- to 16-year-olds. *Journal of Education and Work*, 12 (1), 21-35.
<https://doi.org/10.1080/1363908990120102>
- Greenhaus, J. H., & Callanan, G. A. (2006). *Encyclopedia of Career Development*. USA: SAGE Publication, Inc.
- Gutman, L. M & Akerman, R. (2008). Determinants of aspirations. Centre for Research on the Wider Benefits of Learning Institute of Education, 20 Bedford Way, London WC1H 0AL. Research Report 27 Institute of Education.
- Hatami Beldaji, Zahra (2015). The mutual effect of children's and adults' painting. Master's thesis. Faculty of Art and Architecture, Painting Department. Islamic Azad University, Central Tehran branch **[In Persian]**. <https://elmnet.ir/doc/10860022-11741>
- Heath, G., Screti, C., Pattison, H., & Knibb, R. (2021). Understanding the impact of 'wish-granting' interventions on the health and well-being of children with life-threatening health conditions and their families: A systematic review. *Journal of Child Health Care*, 13674935211016712.
<https://doi.org/10.1177/13674935211016712>
- Kim, D., & Park, M. (2020). A Study on the Factors Influencing the Body Dissatisfaction and Eating Disorders of Female Social Network Service Users: Focusing on Objectification theory and Social Comparison theory. *Fashion & Textile Research Journal*, 22(4), 469-480.
<https://doi.org/10.5805/SFTI.2020.22.4.469>
- Leavy & Smith MacBrayne, P. (1987). Educational and Occupational Aspirations of Rural Youth: A review of the Literature. *Research in rural Educatinal*, 4(3), 135-141.
- Leonard, Raisman; Marianoff, Anguita (2004). *Sociology of classes and classical-modern social inequalities*. Translated by Mohammad Qolipour (2013). Mashhad: Marandiz, Avay Kalk **[In Persian]**
- Marini, M. M., & Greenberger, E. (1978). Sex Differences in Educational Aspirations and Expectations. *American Educational Research Journal*, Vol,15(1), 67-79.
<https://doi.org/10.2307/1162688>
- Maslow, A. (1954). *Motivation and personality*. New York: Harper and Row.
- McBryan, P. (1987). Educational and Occupational Aspirations of Rural Youth: A review of the Literature. *Research in Rural Education*, 4(3), 135-141.
https://jrre.psu.edu/sites/default/files/2019-07/4-3_6.pdf

Mendami, Shima (2013). The relationship between the dimensions of self-esteem, aspirations and expectations of physically disabled students. Master's thesis. Department of psychology and education of exceptional children. Faculty of Educational Sciences and Psychology. Shiraz University, 37-39.

[In Persian]

Mirspahund, Farshad (2016). Investigating the status of social inequality among students admitted to the center of brilliant talents in Khorram Abad city. Master's thesis. Field of cultural studies. Faculty of Humanities. Department of Social Sciences. [In Persian]

Mohammadi, Nasrin (2012). Examining the concerns and demands of pre-university students in Andimeshk city. Senior thesis. Shiraz Branch Azad University. [In Persian]

Picou, S., & Carter, M. (1974). Residence and the dynamics of status attainment as related to aspiration formation. *Paper Presented at the Annual Meeting of the Rural Sociological Society* (Montreal, Canada, August 1974), 0002-0036.

Quaglia, R. J., & Cobb, C. D. (1996). Toward a Theory of Student Aspirations. *Journal of Research in Rural Education*, 12(3), 127-132.

<https://quagliainstitute.org/uploads/legacy/TowardaTheoryofSA.pdf>

Rezadoost, Karim; Hosseinzadeh, Ali Hossein; Mustafa Daulatabad, Halimah (2018). Sociological investigation of some factors affecting religiosity (study: students of Shahid Chamran University of Ahvaz) [In Persian]. https://qjsd.atu.ac.ir/article_3531.html

Samii, Fatemeh (2011). Identifying the course of development, perceived obstacles and factors affecting the occupational aspirations of children and youths in Isfahan city. PhD thesis. Career counseling field. Faculty of Educational Sciences and Psychology. Consulting Department of Isfahan University, 16-4. [In Persian]

Samii, Fatemeh; Baghban, Iran; Abedi, Mohammadreza and Sadeghian, Alireza (2014). Investigating the cognitive process of changing career aspirations in children. *Scientific-Research Quarterly of Social Cognition*, No. 2 [In Persian]. Dor: 20.1001.1.23223782.1391.1.2.7.1

Sanai, Baqir (2013). Social learning theory. Research Institute of Humanities and Cultural Studies. *Comprehensive humanities portal* [In Persian]

Schoon, I., Martin, P. and Ross, A. (2007). Career transitions in times of social change: His and her story. *Journal of Vocational Behavior*, 70, 78-96.

Sherwood, R. (1989). A Conceptual framework for the study of aspirations. *Research in Rural Education*, 6(2): 61-66.

https://jrre.psu.edu/sites/default/files/2019-07/6-2_9.pdf

Stangl W. (1989). The structure of resource preferences. *Archive for psychology*, 141(2), 139-154.

<https://www.stangl-taller.at/PSYCHOLOGIE/Personality.pdf>

پیوست

سطح بندی آرزوهای شغلی

قشر اول:

متخصصان عالی (دانشمند، استاد دانشگاه، پزشک متخصص)

مقامات عالی کشور (رئیس جمهور، وزیر، رئیس قوه قضائیه)

قشر دوم:

تخصص های علمی فنی و هنری بالا (خلبان، دکتر اقتصاددان، نویسنده، آرشیتکت)

مقامات عالی رتبه دینی و حکومتی (مرجع تقلید، قاضی، رئیس دادگستری، رئیس مجلس، نماینده مجلس، استاندار، شهردار)

قشر سوم:

متخصصان (دکتر روان شناس، مهندس کامپیوتر، دکتر داروساز، دندانپزشک، دکتر جامعه شناس، مهندس ساختمان، مهندس شیمی، وکیل دعاوی، پزشک عمومی، مترجم).

مقامات میان رتبه کشوری، سفیر، معاون وزیر، مدیرکل، فرماندار.

مدیران موسسات مالی و رسانه ها: رئیس بانک و مدیر مسئول روزنامه.

قشر چهارم:

متخصصین (مهندس کشاورزی، دامپزشک)

نیمه متخصصین (تکنسین مهندس، ماما، پرستار، دندانساز تجربی)

هنرمندان (کارگردان سینما، آهنگساز، موسیقیدان، هنرمند نقاش، مجسمه ساز، مربی موسیقی، خبرنگار، هنرپیشه سینما، مجری برنامه رادیو و تلویزیون و خواننده).

مقامات و مدیران عادی (نماینده شورای شهر، سرلشکر نظامی، سردبیر روزنامه، رئیس اداره، دبیرکل حزب، بخشدار، مدیر دبیرستان، افسر نظامی، سرپرستار، افسر پلیس، سرپرست کاروان زیارتی، رئیس اتحادیه صنفی)

آموزگاران و فرهنگیان (دبیر دبیرستان، معلم ابتدایی، دبیر راهنمایی، کتابفروش، صاحبان و مدیران صنایع بزرگ، رئیس شرکت بزرگ، تاجر واردات و صادرات، تاجر بازاری عمده فروش و دارنده نمایشگاه اتومبیل)

روحانیون (پیش نماز مسجد، امام جمعه، روحانی)

قشر پنجم:

کارکنان امور دفتری و اداری (حسابدار، کارمند عادی، تایپیست، منشی زن، مامور قرائت کنتور آب و برق)

کارکنان هنری و فرهنگی ماهر (گوینده رادیو و تلویزیون، عکاس و فیلمبردار، مربی آمادگی و مهد کودک)

صاحبان و مدیران کسب و کارهای کوچک (کارخانه دار کوچک، زرگر و طلافروش، رئیس شرکت کوچک، دارنده تولیدی، نانوا، هتلدار، سوپرمارکتی بزرگ، فرش فروش، تاجر بازاری خرد، صاحب مرغداری، صاحب مغازه الکتریکی، قناد، لوازم خانگی فروش، مقاطعه کار ساختمانی، لوازم یدکی فروش، رستورانی و چلوکبابی، پارچه فروش، بوتیک دار، تزئیناتی، خواروبار فروش، میوه فروش، خیاط، قصاب، تعویض روغنی و ساندویچی)

کارگران یدی ماهر و صنعتگران (نقشه کش، معمار، کارگر فنی کارخانه، تعمیرکار رادیو و تلویزیون، تراشکار، برق کش، تعمیرکار اتومبیل، تعمیرکار وسایل برقی، آشپز، ریخته گر، در و پنجره ساز، صافکار اتومبیل، نقاش ساختمان، کف اش،

نجار، سرکارگر، آهنگر، جوشکار، لوله‌کش و شیشه‌بر)

کارکنان خدماتی میانه (آرایشگر زن، آرایشگر مرد، مربی رانندگی، کارکنان و کارگران فروش)

قشر ششم:

کارگران نیمه ماهر (بنا و راننده)

کارکنان مناسک مذهبی (مداح و روضه خوان)

کارگران غیر ماهر و ساده (کارگر معدن، کارگر ساده کارخانه، کارگر ساده ساختمان و رفتگر)

کارکنان خدماتی (پرستار بچه، منشی مرد، تلفنچی، ویزیتور و معرفی‌کننده کالا، روزنامه فروش و دکهای و بساز بفروش، گاراژدار، بارفروش، صاحب بنگاه معاملات ملکی)

قشر هفتم:

قشری که به‌طور نظری اکثریت مطلق مردم اتفاق نظر دارند که کم‌مرتبه هستند و شامل هیچ‌کدام از جایگاه‌های اجتماعی مشاغل این تحقیق نبود. اما کماکان به‌طور نظری به‌عنوان یک قشر بالقوه پرستیژ شغلی باقی می‌ماند.

قشر هشتم:

کارگران یدی خدماتی (آبدارچی، نظافتچی، باربر، واکسی، دلار فروش، دستفروش و نمکی)

قشر نهم:

کوپین فروش، سیگار فروش، نزول‌خوار و فال بین.

سطح‌بندی آرزوهای مادی

سطح یک: سوپ؛ عروسک؛ اسباب بازی

سطح دو: بازی کنسول؛ دسته کنسول؛ کاپشن؛ بازی پلیسی؛ اسکیت؛ اسکوتر؛ تعمیرشدن موتور؛ پریدن از هلیکوپتر؛ ماشین و دوچرخه سواری

سطح سه: دوچرخه؛ اسکیت برقی؛ دادن اجاره‌بها منزل؛ گربه؛ طوطی؛ جغد؛ جوجه

سطح چهار: کنسول بازی؛ گیتار؛ پیانو؛ سفر به کیش؛ ماشین مداد رنگی؛ ماشین کیف

سطح پنج: گوشی هوشمند؛ تبلت؛ موتور؛ دوربین؛ توپ بارسلونا؛ تخت و کمد

سطح شش: خانه معمولی؛ خانه درختی؛ کلبه جنگلی؛ ماشین معمولی؛ کلاس مجهز؛ موتور چهار چرخ؛ دلار؛ سگ شیتزو؛ یوزپلنگ؛ اسب

سطح هفت: زندگی در کشورهای خارجی؛ رفتن به مدارس خارجی؛ سفر به کشورهای خارجی؛ دیدن رونالدو و دیبالا

سطح هشت: خانه بزرگ؛ خانه شکلاتی؛ همبرگر بی نهایت

سطح نه: ماشین‌های گران قیمت (لامبورگینی، بنز، بوگاتی، پورشه، بنتلی)؛ کشتی تفریحی؛ هلیکوپتر؛ ماشین رالی؛ ربات جنگجو؛ سفر به فضا؛ داشتن پیست اتومبیلرانی

سطح ده: گنج؛ پولدارترین مرد شدن؛ باران پول؛ زیر دریایی؛ الماس؛ قصر بزرگ؛ زندگی لاکچری شبیه زندگی بتمن؛ قلعه؛ داشتن بیمارستان